

УДК 340.12(043)

Ірина Жаровська

Національний університет «Львівська політехніка»,
професор кафедри теорії права та конституціоналізму
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
д. ю. н.
iryna.m.zharovska@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3821-8120>

Ярина Шевчук

Національний університет «Львівська політехніка»,
студентка 3-го курсу Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
yaryna.shevchuk.pvz.2021@lpnu.ua

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ ВІДПОВІДНО ДО НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА: ІСТОРИЧНА ТА СУЧАСНА РЕТРОСПЕКТИВА

<http://doi.org/10.23939/law2023.40.020>

© Жаровська І., Шевчук Я., 2023

Стаття присвячена дослідженню чинних в Україні норм міжнародного гуманітарного права стосовно військовополонених та історії їх імплементації в українське правове поле. Проводиться ґрунтовний аналіз норм міжнародного гуманітарного права та їх імплементації в національне законодавство. Особливо ваговою для досліджуваної проблематики є Третя Женевська конвенція, що чітко окреслює поняття військовополонених, до яких у правах прирівнюються як особовий склад збройних сил однієї з воюючих сторін, так і учасники руху опору, а також населення, яке захищає свою державу від нападу і не є реорганізоване в офіційні збройні формування. Україна поклала на себе виконання всіх обов'язків щодо військовополонених, які прописані в Женевських конвенціях, а також у додаткових протоколах до Женевських конвенцій від 8 червня 1977 року, які були ратифіковані Україною 18 серпня 1989 року та набули чинності 25 липня 1990 року. Україна зобов'язується також виконувати Конвенцію проти катувань ООН, яка діє в Україні від 5 листопада 1998 року.

Констатовано відсутність належного правового регулювання статусу військовополонених, їхнього юридичного розуміння та визначеного комплексу гарантій. Акцентовано увагу на декларативності норм.

Узагальнено, що, незважаючи на воєнний стан в Україні, становище військовополонених ворогів, які перебувають в полоні держави Україна, базується винятково на прихильності України до норм МГП та міжнародних конвенцій із захисту цих прав, слід констатувати реальне дотримання прав людини, поваги до гідності особи та верховенства права. Поряд з цим нагальною проблемою є статус військовополонених у державі-агресорці, неможливість

отримання доступу до інформації про них відповідно міжнародним та національним інституціям, жорстоке і нелюдське поводження – це величезний біль нашого суспільства.

Перспективою наступних досліджень визначено питання формування військового права у комплексну галузь національного законодавства, визначення гарантій військовополонених, питання їх обміну тощо.

Ключові слова: військовополонені; комбатанти; бойові дії; військове право; міжнародне гуманітарне право; правове регулювання; імплементація норм.

Постановка проблеми. Україна як мирна позаблокова держава останніми десятиліттями свого існування хоч й імплементувала міжнародне гуманітарне право шляхом ратифікації певних міжнародних угод, однак не мала повноцінного впорядкованого законодавства щодо військовополонених. З початком військових дій проблема активізувалась. Україна була підписантом певної кількості міжнародних договорів, які гарантували виконання норм міжнародного гуманітарного права стосовно військовополонених, однак у національному законодавстві норми міжнародного гуманітарного права не знайшли повноцінного закріплення.

Аналіз дослідження проблеми. Сутнісні характеристики, питання оновлення та дієвості правил та норм військового характеру були предметом аналізу низки фахівців у сфері як кримінального права, так і загальнотеоретичної юриспруденції. Серед українських науковців слід відзначити праці Н. П. Бортник, І. О. Личенко, В. З. Чернописької, Н. В. Ортинської, В. Б. Ковальчук та інших. Проте питання тільки починає отримувати належне правове регулювання, тому потребує додаткового дослідження.

Метою статті є дослідження чинних в Україні норм міжнародного гуманітарного права стосовно військовополонених та історія їх імплементації в українське правове поле.

Виклад основного матеріалу. Військовополонений – постійний термін для комбатантів, які внаслідок проведення тих чи інших оголошених бойових дій потрапляють в полон до супротивників. Перша спроба узаконити та створити більш-менш єдині правила ведення війни було здійснено 29 липня 1899 року. Тоді у Женеві на міжнародній конференції, яка проходила з 18 травня по 29 липня і в якій брало участь 27 країн, було прийнято три конвенції: про мирне вирішення міжнародних зіткнень, закони і звичаї сухопутної війни, а також конвенція про застосування у війні на морі положень Женевської конвенції 1864 року. Ця конференція стала відправною точкою для намагання хоча б у законодавчому полі вирішити питання запобігання війнам та воєнним конфліктам.

Продовженням першої конференції стала друга конференція, яка проходила з 15 червня по 18 жовтня 1907 року. Кількість членів-учасників конференції збільшилась до 44. Крім Сполучених Штатів Америки та країн Європи, до конференції було залучено ще 17 держав Південної та Центральної Америки. Там було прийнято 13 конвенцій. Серед них підписана 18 жовтня 1907 року «Четверта конвенція про закони та звичаї війни на суходолі» та додаток до неї «Положення про закони та звичаї війни на суходолі». Саме ці два нормативно-правові акти починають історію України в міжнародному гуманітарному праві (далі МГП), оскільки є найстаршими документами, які діють в українському законодавстві. Вони набули чинності в незалежній Україні 24 серпня 1991 року. Також вони є відправним пунктом і основою для всіх подальших документів МГП, які були ратифіковані Україною, тому на деяких пунктах конвенції ми спинимося докладніше.

Зокрема, в «Положенні про закони та звичаї війни на суходолі» питання ставлення до військовополонених піднімається в ч. 1 р. 2, який присвячений саме питанню військовополонених,

хоча конкретного визначення поняття «військовополонений» ця конвенція не має. Більшість статей конвенції, зокрема статті 5-20, стосується питання утримання, розміщення, прав підсудності, дотримання релігійних свобод, а також можливості праці військовополонених.

Важливою є стаття 13 Положення про закони і звичаї війни, яка присвячена некомбатантам (журналістам, маркітантам та постачальникам тощо), які при попаданні в полон прирівнюються в правах до військовополонених.

Переломним моментом, який дає можливість контролю за статусом військовополоненими та відповідальності за дотриманням норм МГП, стало питання юрисдикції над самими військовополоненими. Традиційно вони перебували під владою осіб або окремих підрозділів, які взяли їх у полон. Тепер усі військовополонені потрапляли під владу уряду супротивної сторони. Лише він мав можливість змінювати місце положення полонених, інтегрувати їх, а також застосовувати стосовно них чинне національне законодавство.

Конвенція продовжувала вдосконалюватись і 27 липня 1929 року на міжнародній конференції в Женеві було прийнято нову обов'язкову угоду між державами «Про поведження з військовополоненими». Ця конвенція набула чинності 19 червня 1931 року. Саме вона регулювала поведження з військовополоненими під час Другої світової війни. Конвенція є розширеним варіантом конвенції 1907 року. Нас вона цікавить лише для розуміння послідовності та еволюції міжнародного права щодо військовополонених. Свого часу СРСР так і не ратифікував конвенцію, а відповідно вона не була чинна в УРСР, яка була у той час у складі СРСР.

Після завершення Другої світової війни було підписано нові вдосконалені Женевські конвенції 1949 року. Підписантом конвенції виступила й Україна, будучи окремою Республікою в складі СРСР. Всього УРСР було прийнято і підписано чотири Женевські конвенції, які діють й станом на тепер на території України. Перша конвенція – «Про поліпшення долі хворих та поранених в діючих арміях», підписана УСРС 12 грудня 1949 року [2]. Друга конвенція – «Про поліпшення долі поранених хворих і осіб, які зазнали корабельної аварії і складу збройних сил на морі», підписана 12 грудня 1949 року [2]. Третя конвенція – «Про поведження з військовополоненими», підписана 12 грудня 1949 року [4]. Четверта конвенція «Про захист цивільного населення під час війни», підписана 12 серпня 1949 року [5]. Всі чотири конвенції були ратифіковані указом Президії Верховної Ради УРСР від 3 липня 1954 року, та набули чинності 3 січня 1955 року.

Особливо вагомою для досліджуваної проблематики є Третя Женевська конвенція, що чітко окреслює поняття військовополонених, до яких в правах прирівнюється як особовий склад збройних сил однієї з воюючих сторін, так і учасники руху опору, а також населення, яке захищає свою державу від нападу і не є реорганізоване в офіційні збройні формування.

Конвенція чітко регламентує майнові права військовополонених. За конвенцією абсолютно всі особисті речі, крім зброї, залишаються за військовополоненим. Полоненим потрібно залишити навіть металеві каски, протигази та подібні предмети особистого захисту. У полонених повинні залишатися також речі та предмети, необхідні для їхнього обмундирування та харчування, навіть якщо вони належать до офіційного військового спорядження. Також заборонено забирати в військовополонених знаки розрізнення, нагороди, а також предмети які мають матеріальну цінність та гроші.

Чітко прописуються умови утримання військовополонених на суші. Їх не можна використовувати в ролі щита для прикриття від обстрілів та нападів протилежної воюючої сторони. Військовополонені повинні утримуватися в належно підготованих для цього приміщеннях, які повинні бути захищені від вологи, достатньо обігріватись та освітлюватись, а також бути обладнаними засобами протипожежної безпеки. Для військовополонених чоловіків та жінок передбачаються роздільні спальні приміщення.

Також військовополоненим гарантується основний добовий режим харчування, який повинен бути достатнім, щоб за кількістю та якістю для підтримки їхнього стану здоров'я та запобігання втраті ваги або розвитку недостатності харчування. Крім того, полонені мають бути забезпечені

водою та одягом і білизною залежно від кліматичних умов. Додатково в таборах повинні відкриватися крамниці з продуктами та засобами особистої гігієни. Військовополонені повинні забезпечуватися регулярним доступом до санітарно-гігієнічного обладнання, а також до лазень та душів, якими мають бути обладнані всі табори для військовополонених. Військовополонені забезпечуються також всією необхідною медичною допомогою, яка повинна бути надана або в шпиталі або в будь-якій цивільній медичній установі, що може надати необхідне лікування. Для профілактики захворювань військовополонених мають проводитись регулярні медичні огляди.

Право релігійних свобод і культів допускається статтею 34, яка дозволяє полоненим вільно виконувати їхні релігійні обряди, зокрема для цього мають надаватись відповідні приміщення.

Частина 3 розділу 3 Женевських конвенцій регламентує працю військовополонених, види і типи робіт, які можуть виконувати військовополонені, а також умови праці.

Частина 3 розділу 4 регламентує фінансові стосунки між державою та військовополоненими. Держава повинна здійснювати певні виплати кожному військовополоненому, який є в полоні, а також виплачувати кошти за виконану роботу. Кожен військовополонений або група військовополонених мають право на отримання грошових переказів.

Також усі військовополонені мають користуватися правом на зв'язок із зовнішнім світом. Кожен військовополонений має право не пізніше ніж у семиденний термін повідомити про місце перебування. Також є можливість отримувати та надсилати посилки, листи або телеграми.

Як бачимо, третя Женевська конвенція щодо військовополонених повністю відповідає нормам МГП і регламентує вимогу щодо належного правового статусу людей, які перебувають в полоні.

Також дуже важливим аспектом Женевських конвенцій є питання кримінального переслідування людей, які перебувають в полоні. Зокрема, стаття 82 зазначає, що на момент полону військовослужбовець, який вчинив правопорушення, підпорядковується законам, статутам та наказам, які є чинними в Збройних Силах держави, що утримує в полоні. Військовополонених має судити лише військовий суд, якщо не передбачено законодавством країни, що тримає в полоні можливості цивільного судочинства. До військовополонених не може бути застосоване будь-яке інше судочинство і будь-яке інше покарання, крім того, яке застосовується за такі ж правопорушення до осіб зі складу збройних сил держави, до якої потрапили в полон.

Слід узагальнити, що в статуті охоплені абсолютно всі права військовослужбовців, які можуть бути віднесені до різних категорій прав. Їх можна розділити на особисті, економічні, культурні, соціальні та релігійні права. Ці права є нормами МГП та дотримуються в усіх країнах для будь-кого зі своїх громадян. Варто зазначити, що Женевські конвенції – це єдині міжнародні договори, в яких беруть участь всі держави за винятком хіба що статуту Організації Об'єднаних Націй. Важливість цих конвенцій полягає в тому, що на їх основі формується все подальше світове законодавство щодо ведення воєнних дій та військових конфліктів, а також те, що саме вони стали фундаментом для підписання Римського статуту міжнародного кримінального суду [6]. Статут встановив чотири основні міжнародні злочини: геноциду, злочину проти людяності, злочину агресії, воєнні злочини. Саме в статті 8 Римського статуту, яка стосується класифікації воєнних злочинів, є пряме посилання на невиконання чотирьох Женевських конвенцій, серед яких і конвенція від 12 серпня 1949 року «Про поводження з військовополоненими».

Учасницею Римського статуту є 123 держави. Україна підписала його 20 січня 2000 року, однак статут ратифікований Україною не був. Перешкодою став висновок Конституційного Суду України від 11 липня 2001 року, який визнав невідповідність Римського статуту Конституції України [7].

З початком вторгнення на територію України з боку російської федерації та анексією нею частини Донецької та Луганської областей, а також Автономної Республіки Крим, перед українським законодавством постали нові виклики, зокрема, це стосується питання поводження з військовополоненими, які почали з'являтися в Україні з 2014 року. Особливо велика кількість російських

солдатів з'явилась в Україні після 24 лютого 2022 року. До цього моменту в українському законодавстві практично не було поняття «військовополонений». Інші питання та проблеми, пов'язані з цим, мали б вирішуватися за допомогою міжнародних договорів, учасником яких була Україна. В чинному законодавстві лише стаття 434 Кримінального кодексу України містить поняття «військовополонений», а також посилання на норми МГП. Зокрема, в ній передбачається кримінальна відповідальність за порушення таких норм, як погане «поводження з військовополоненими, яке мало місце неодноразово, або пов'язане з особливою жорстокістю або ж спрямоване проти хворих та поранених» [8]. Отож чіткого дифініціювання немає.

Попри це Україна бере на себе виконання всіх обов'язків щодо військовополонених, які прописані в Женевських конвенціях, а також додаткових протоколах до Женевських конвенцій від 8 червня 1977 року, які були ратифіковані Україною 18 серпня 1989 року та набули чинності 25 липня 1990 року. Україна зобов'язується також виконувати Конвенцію проти катувань ООН, яка діє в Україні від 5 листопада 1998 року.

Ми бачимо, міжнародні зобов'язання України в абсолютно всіх параметрах МГП регламентують військовополоненим, які потрапили в полон до збройних сил України. дотримання їхніх прав та свобод.

Беручи до уваги активне ведення бойових дій, необхідно було вжити певних законодавчих заходів щодо включення норм МГП в національне законодавство та особливо про юридичні механізми дотримання цих норм в ЗСУ. Для цього Міністерством оборони України було видано інструкцію «Про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у збройних силах України» від 23 березня 2017 року [9]. В основних положеннях цієї інструкцією ми маємо чітке визначення поняття «військовополонений». Згідно з цією інструкцією, військовополоненими є особи зі складу збройних сил сторони конфлікту, а також члени ополчення або добровольчих загонів, які є частиною цих збройних сил. Ці особи мають командира, здійснюють свої операції згідно із законами та звичаями війни, носять зброю відкрито та мають постійний знак розрізнення. Також до військовополонених належать члени екіпажу флоту. Всі норми в правовому полі цілком відповідають нормам МГП і, зокрема, нормам Женевської конвенції «Про поведження з військовополоненими».

Розділ 14 інструкції регулює порядок і правила поведження з військовополоненими згідно з нормами МГП. Одночасно з цим військовополонені ставляться під юрисдикцію національного законодавства та зобов'язані виконувати закони, статути та накази тої держави, яка їх захопила. Документ гарантує дотримання для військовополонених усіх майнових, релігійних, особистих прав, а також харчування згідно з нормами, та проживання в придатних для цього умовах, а також забезпечення обмундируванням та взуттям [29]. Загалом розділ 14 цієї інструкції повністю та без будь-яких винятків повторює норми МГП стосовно військовополонених, прописані в третій Женевській конвенції.

Для сприяння забезпечення виконання норм МГП в Україні була створена Міжвідомча комісія з питань застосування та реалізації норм МГП. Основним завданням комісії є фіксація та збір інформації про дотримання МГП, вживання заходів щодо порушення норм МГП. сприяння у здійсненні заходів, спрямованих на забезпечення виконання міжнародно-правових зобов'язань України в галузі міжнародного гуманітарного права, поширення інформації про норми МГП та обов'язки їх дотримання, а також підготовка пропозицій щодо застосування та реалізації норм МГП в Україні. Головою комісії є віцепрем'єр-міністр України – Міністр з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій [30]. Комісія повинна вивчати та аналізувати законодавство України на предмет його відповідності міжнародним договорам з питань МГП, учасницею яких є Україна, бере участь у розробці нових проектів нормативно-правових актів з питань реалізації та застосування норм МГП, а також дає пропозиції щодо вдосконалення вже чинних, здійснює постійний

моніторинг норм МГП в Україні і за результатами своєї роботи готує та подає кабінетові Міністрів України пропозиції й рекомендації щодо усунення виявлених порушень норм міжнародного гуманітарного права.

З початком повномасштабного вторгнення в Україну військ російської федерації, яке відбулось 24 лютого 2022 року, і проходження нової фази війни, виникла проблема ще кращої координації роботи з військовополоненими, які перебували в Збройних Силах України. Це було зумовлено великою кількістю військовослужбовців збройних сил росії, які почали надходити в полон до Збройних Сил України. Для цього 11 березня 2022 року було створено Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими. Штаб очолив Начальник Головного управління розвідки Міністерства оборони України. Головним завданням штабу є: сприяння здійсненню заходів, спрямованих на забезпечення виконання міжнародно-правових зобов'язань України з питань поводження з військовополоненими, визначення шляхів і способів вирішення проблемних питань щодо поводження з військовополоненими, сприяння координації діяльності місцевих органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, військових формувань, утворених відповідно до законів, правоохоронних органів та громадських об'єднань з питань поводження з військовополоненими.

Штаб повинен сприяти дотриманню норм міжнародного права під час проведення допитів військовополонених, визначати завдання державних органів, залучених до питань реалізації політики щодо поводження з військовополоненими, брати участь у розгляді та розробленні проєктів нормативно-правових актів з питань поводження з військовополоненими згідно з нормами МГП.

Дуже гостро в перші дні вторгнення стояло питання про розміщення військових полонених росіян, адже для їхнього розміщення мали бути створені спеціальні табори як згідно з «Інструкцією про порядок виконання норм МГП в ЗСУ» від 23 березня 2017 року, так і згідно з Женевськими конвенціями. Питання з розміщенням військовополонених було вирішено шляхом прийняття закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування питань, пов'язаних з військовополоненими в особливий період» від 24 березня 2022 року. В цьому законі зазначено, що під час дії воєнного стану в Україні у зв'язку з неможливістю доставлення військовополонених безпосередньо до табору для утримання військовополонених, з метою забезпечення їхнього життя та здоров'я, такі особи можуть тимчасово перебувати в дільницях для утримання військовополонених, утворених у виправних колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання середнього та максимального рівня безпеки [9].

Остаточний порядок утримання та юридичний статус військовополонених було встановлено постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 року «Про затвердження порядку утримання військовополонених» [10]. Цей документ повністю показує прихильність України до норм МГП, оскільки насамперед покликається на Женевську конвенцію «Про поводження з військовополоненими» та додатковий протокол женевських конвенцій від 8 червня 1977 року. В цьому документі чітко окреслено юридичну класифікацію поняття «військовополонений». Наголошується, що саме держава відповідає за поводження з військовополоненими, які перебувають під владою держави, а не окремих осіб чи військових частин. Військовополонені забезпечуються всім необхідним харчуванням згідно з нормами розписаних у додатках. Також їм виділяється належне матеріально-технічне забезпечення, створюються відповідні побутові умови, забезпечується медичний догляд хворих та потребуючих лікування. Військовополоненим надається можливість для релігійної інтелектуальної та фізичної діяльності.

Висновки. Загалом слід констатувати, що незважаючи на воєнний стан в Україні, становище військовополонених ворогів, які перебувають в полоні держави, Україна базується лише на прихильності України до норм МГП та міжнародних конвенцій із захисту цих прав, слід констатувати реальне дотримання прав людини, поваги до гідності особи та верховенства права. Поряд з цим нагальною проблемою є статус військовополонених у державі-агресорці, неможливість

отримання доступу до інформації про них відповідно до міжнародних та національних інституцій, жорстоке і нелюдське поводження – це величезний біль нашого суспільства.

Перспективою наступних досліджень є питання формування військового права у комплексну галузь національного законодавства, визначення гарантій військовополонених, питання їх обміну тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text
2. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text
3. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text
4. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
5. Конвенція про захист цивільного населення під час війни. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
6. Римський статут міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
7. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>;
8. Кримінальний Кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
9. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: наказ Міністерства оборони України від 23.03.2017, № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>
10. Про затвердження Порядку тримання військовополонених: Постанова КМУ від 5 квітня 2022 р., № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-p#Text>

REFERENCES

1. *IV Konventsiia pro zakony i zvychai viiny na sukhodoli ta dodatok do nei*: Polozhennia pro zakony i zvychai viiny na sukhodoli. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text [In Ukrainian].
2. *Konventsiia pro polipshennia doli poranenykh i khvorykh u diuuchykh armiiaakh*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text [In Ukrainian].
3. *Konventsiia pro polipshennia doli poranenykh, khvorykh ta osib, yaki zaznaly korabelnoi avarii, zi skladu zbroinykh syl na mori*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text [In Ukrainian].
4. *Zhenevska konventsiia pro povodzhennia z viiskovopolonenyi*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text [In Ukrainian].
5. *Konventsiia pro zakhyst tsyvilnoho naselennia pid chas viiny*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text [In Ukrainian].
6. *Rymnyi statut mizhnarodnoho kryminalnoho sudu*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text [In Ukrainian].
7. *Vysnovok Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Prezydenta Ukrainy pro nadannia vysnovku shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy Rymskoho Statutu Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu (sprava pro Rymnyi Statut)*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text> [In Ukrainian].
8. *Kryminalnyi Kodeks Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [In Ukrainian].
9. *Pro zatverdzhennia Instruktii pro poriadok vykonannia norm mizhnarodnoho humanitarnoho prava u Zbroinykh Sylakh Ukrainy*: nakaz ministerstva obrony Ukrainy vid 23.03.2017, No. 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text> [In Ukrainian].
10. *Pro zatverdzhennia Poriadku trymannia viiskovopolonenykh*: Postanova KМУ vid 5 kvitnia 2022 r. No. 413 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-p#Text> [In Ukrainian].

Дата надходження: 10.11.2023 р.

Iryna Zharovska

Lviv Polytechnic National University,
Associate Professor, Professor of the
Department of Legal Theore and Consitutionalism
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Doctor of Law
iryna.m.zharovska@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3821-8120>

Yaryna Shevchuk

Lviv Polytechnic National University,
Student of the Educational and Research Institute
of Law, Psychology and Innovative Education
yaryna.shevchuk.pvz.2021@lpnu.ua

**LEGAL REGULATION OF THE STATUS OF PRISONERS OF WAR IN ACCORDANCE
WITH THE STANDARDS OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW:
HISTORICAL AND MODERN RETROSPECTIVE**

The article is devoted to the study of the norms of international humanitarian law in force in Ukraine regarding prisoners of war and the history of their implementation in the Ukrainian legal field. A thorough analysis of the norms of international humanitarian law and their implementation in national legislation is carried out. The Third Geneva Convention clearly defines the concept of prisoners of war, which is particularly important for the issues under study, to whom both the personnel of the armed forces of one of the warring parties, as well as members of the resistance movement, as well as the population that defends its state from attack and is not reorganized in official armed formations. Ukraine has undertaken to fulfill all obligations regarding prisoners of war, which are prescribed in the Geneva Conventions, as well as additional protocols to the Geneva Conventions of June 8, 1977, which were ratified by Ukraine on August 18, 1989 and entered into force on July 25, 1990. Ukraine also undertakes to implement the UN Convention against Torture, which has been in force in Ukraine since November 5, 1998.

The lack of proper legal regulation of the status of prisoners of war, their legal understanding and a defined set of guarantees was noted. Attention is focused on the declarative nature of norms.

In general, despite the state of war in Ukraine, the situation of enemy prisoners of war who are in captivity of the state of Ukraine is based solely on Ukraine's adherence to the norms of IHL and international conventions for the protection of these rights, it is necessary to state the real observance of human rights, respect for the dignity of the person and the rule of law. Along with this, the urgent problem is the status of prisoners of war in the aggressor state, the impossibility of obtaining access to information about them in accordance with international and national institutions, cruel and inhumane treatment – this is a colossal pain of our society.

The perspective of further research is defined as the issue of forming military law into a complex branch of national legislation, determining the guarantees of prisoners of war, the issue of their exchange, etc.

Keywords: prisoners of war; combatants; hostilities; military law; international humanitarian law; legal regulation; implementation of norms.